

Opstellen over tandheekkundige vak- belangen in Nederland.

DOOR

L. FRANK.

II.

In de laatste maand van 1904 heeft de heer van Nispen tot Sevenaer, volksvertegenwoordiger, in de Tweede Kamer een lans gebroken voor het gebrekkige tandheekkundig onderwijs in Nederland. In het daarop gevolgde debat met den minister van binnenlandsche zaken Dr. Kuyp er werden bovendien eenige punten aangevoerd, welke, tijdens onze beweging voor beter onderwijs en examen, meermalen het onderwerp van onderlinge discussies (in tandheekkundige vergaderingen) uitgemaakt hebben.

Dat onze zaak in de Tweede Kamer betrekkelijk zoo uitvoerig ter sprake gebracht werd, mag wel op zich zelf genomen, als een kleine overwinning tengevolge onzer voortdurende actie beschouwd worden.

Toch zij hier een dankbaar en warm woord van hulde gebracht aan den volksvertegenwoordiger van Nispen tot Sevenaer, die blijkbaar veel tijd, moeite en studie aan het onderwerp besteed heeft. In de dagbladen heeft men met

een kort uittreksel van het in de Tweede Kamer verhandelde kennis kunnen maken.

Dergelijke uitingen van een kamerverslaggever blijken meestal onvolledig te zijn en voor een groot deel met ver- „slaggeverswoorden” weergegeven. Vaak wordt dan ook de juiste toedracht van een discussie niet duidelijk. Ik acht het nuttig het Tweede Kamerdebat over het tandheelkundig onderwijs naar oorspronkelijke gegevens te dezer plaatse weer te geven. Behalve dat het de lezers van dit Tijdschrift gemakkelijk zal vallen kennis te nemen van het verhandelde is het bovendien voor den tandheelkundigen propagandist en historieschrijver van belang eventueel dit Tijdschrift te kunnen bezigen bij het zoeken naar gegevens voor hun werk.

Ik acht mij geroepen na het weergeven der 2^e Kamerhandeling, uit het verhandelde een conclusie te trekken, eenige aangeraakte punten aan een zij 't oppervlakkig onderzoek te onderwerpen en dit nog wel in verband met de nog steeds onvoldoende regeling van het practisch tandheelkundig examen.

*37e Vergadering der 2e Kamer der Staten-generaal
21 Dec. 1904.*

De Heer van Nispen tot Sevenaer: Mijnheer de Voorzitter! In het voorloopig verslag wordt besproken het tandheelkundig onderwijs, dat ingevolge art. 43 der wet op het Hooger Onderwijs moet gegeven worden tenminste aan één van de Rijksuniversiteiten. Aan dat artikel wordt inderdaad voldaan in zoover, dat aan de Rijksuniversiteit te Utrecht onderwijs in dit vak wordt gegeven. Nu mocht men verwachten, dat, waar het onderwijs slechts aan één Universiteit wordt gegeven, het tenminste goed zou zijn. Dit is allerminst het geval. In het voorloopig verslag worden daaromtrent klachten opgenomen, die kort saamgevat,

hierop neerkomen, dat de lector en de twee assistenten zeer slecht bezoldigd worden, zoodat zij verplicht zijn zoo-veel mogelijk particuliere praktijk waar te nemen, zoodat er voor hen niet genoeg tijd overblijft om zich aan het onderwijs te wijden. Er wordt ook geklaagd, dat de eischen voor het theoretisch gedeelte van het examen, die behandeld worden in de artt. 9 en 10 der wet 1878, te gering zijn :

dat dit examen wordt afgenomen door professoren van de medische faculteit die niet genoeg speciale kennis hebben ;

dat deze onvoldoende voorbereiding maakt dat zeer weinig candidaten voor het practisch gedeelte slagen ; zelfs zoo weinig, dat over een reeks van jaren niet meer dan 22 pct. van de zich gemeld hebbenden voldoende examenen konden afleggen.

Toch zijn de eischen voor het practisch examen niet hoog. Zij zijn zelfs van dien aard, dat een der examinatoren gezegd heeft, dat de eischen voor het practisch examen zoo laag zijn gesteld, dat hij zich evenzeer moet schamen ze uit te spreken, als de candidaat die er niet aan kan voldoen.

De examen-commissie weet dit ook, maar zij kan die eischen niet verhoogen. Volgens sommigen laat de wet dit niet toe en volgens anderen zou dit wel volgens de wet kunnen, maar gaat het niet, omdat het billijkheidsgevoel belet de eischen hooger te stellen waar het onderwijs be-
slist onvoldoende is.

De Minister erkent die klachten in de Memorie van Antwoord. Dat ontslaat mij gelukkig van de moeilijke taak om de medische zijde van de zaak te behandelen. De Minister zegt ter zijner tijd een reorganisatie te zullen tot stand brengen, maar zoolang deze er niet is, acht hij het overbodig wijzigingen tot stand te brengen die naar zijne meening geen zin zouden hebben.

Het practisch examen kan beter worden, indien de

examencommissie het examen wil inrichten naar de eischen der moderne tandheekunde. Dit kan zij gerust doen, indien de examinandi slechts den raad opvolgen, door het Tandheekundig Genootschap gegeven, om in het buitenland de noodige kennis op te doen. — Dit antwoord geeft niet veel hoop. — Wij kennen hier de verschillende uitdrukkingen uit de Memorie van Antwoord als: ik zal de zaak in het oog houden; de Regeering zal er haar aandacht aan wijden of deze of gene zaak in overweging nemen. Maar als nu de Regeering zegt: ik zal te zijner tijd iets doen, dan krijgen wij ongeveer den indruk, dat dit te zijner tijd beter te vinden is in de Grieksche, dan in de Nederlandsche kalender, namelijk dat de zaak verschoven zal worden ad calendas Graecas — Wat zal er nu in afwachting, dat deze reorganisatie zal tot stand komen, gebeuren?

De Minister zegt, laat de examinandi den raad opvolgen, die ook gegeven wordt door het Tandheekundig Genootschap en in het buitenland gaan werken; zij worden daar gereed gemaakt voor het practisch examen.

Als twee menschen hetzelfde zeggen, is het altijd nog niet hetzelfde. Dit blijkt ook hier. De bestuursleden hebben wel aangeraden dit te doen, maar hoe?

In het adres, het vorig jaar bij den Minister ingediend, hebben zij aangetoond hoe slecht het onderwijs hier was ingericht en gezegd: wij zijn hier zoo ten achter, dat wij den examinandi aanraden naar het buitenland te gaan om zich daar te bekwamen.

De Minister vat dit zoo op, alsof het Genootschap zeide, wij hebben een goede oplossing gevonden, laat de candidaten naar het buitenland gaan, daarmede zijn de moeilijkheden ontgaan, dat het onderwijs hier te gering is.

Ik geloof, dat deze raad geen verbetering geeft. Vooreerst zou er — werd zij opgevolgd — geen verbetering worden

gebracht in de theoretische opleiding en zou men voor het praktisch examen toch kandidaten krijgen, die niet voldoende zijn voorbereid.

Maar ook voor het praktisch gedeelte is geen verbetering te wachten, want het ligt voor de hand, dat slechts enkele kandidaten in staat zullen zijn naar het buitenland te gaan. Dit toch brengt niet onaanzienlijke kosten mede. Men kan niet verwachten, dat zij, die zich aan het examen willen onderwerpen, allen de meerdere kosten kunnen dragen. De examen-commissie zal dan ook daarom niet licht tot verhooging der eischen overgaan.

Enkele examinatoren zeggen dan ook uitdrukkelijk voor zoover ze meenen, dat, al moge de wet geen beletsel zijn, de staat van het onderwijs het niet mogelijk maakt de exameneischen te verzwaren.

Een hunner verklaart ondermeer het volgende: U ziet het, de eischen zijn waarlijk niet hoog, en iemand die hieraan voldaan heeft, behoeft zich ook niet te verbeelden, dat hij zijn vak beheerscht, doch we mogen met het oog op de wet en met het oog op het tandheelkundig onderwijs in Nederland mijns inziens geen hoogere eischen stellen.

Nu zegt men hiertegen, dat de exameneischen niet afhankelijk moeten zijn van het onderwijs naar dat omgekeerd het examen de richting en het peil van het onderwijs moet aangeven.

Dit mag juist zijn in theorie, ik waardeer toch volkomen dat het billijkheidsgevoel der examinatoren daartegen opkomt, het billijkheidsgevoel dat er zich tegen verzet dat exameneischen worden gesteld waaraan onmogelijk kan voldaan worden, indien men zich beperkt heeft tot het volgen van het onderwijs hier te lande.

Door opvolging van den raad, dien de Minister in navolging van het Tandheelkundig Genootschap geeft, is dus aller-

minst te verkrijgen de verbetering, welke dringend noodig is.

Ik wil daarom den Minister in ernstige overweging geven zijn aandacht te wijden aan een reorganisatie van ons tandheelkundig onderwijs, en mocht hij bezwaar maken zoodanige toezegging te doen, dan zou ik hem in ernstige overweging willen geven, de onderwijskrachten uit te breiden, althans ze beter te bezoldigen, opdat het den lector en den assistenten mogelijk zij, zich uitsluitend te wijden aan het onderwijs, zoodat zij niet veel tijd aan hun particuliere praktijk behoeven te besteden, zooals thans. Dan zal het mogelijk zijn hoogere eischen voor de examens te stellen en kunnen wij voorloopig tot verbetering van den toestand geraken.

De heer K u y p e r, Minister van Binnenlandsche Zaken : Mijnheer de Voorzitter ! Dat de opleiding in de tandheelkunde, welke door den heer van N i s p e n is ter sprake gebracht, in ons land niet alleen onvolledig en onvoldoende is maar zelfs alles te wenschen overlaat, is ook mijn overtuiging. Het komt mij voor, dat in een land als het onze, waar juist ten opzichte van de tandkrankheid, misschien meer dan in andere landen tengevolge van onzen vochtigen bodem en atmosfeer geleden wordt, voor deze zaak bijzonder behoort gezorgd te worden. Ik heb mij dan ook reeds met het Genootschap voor Tandheelkunde in aanraking gesteld.

De heeren hebben mij van advies gediend omtrent de beste wijze, waarop deze zaak kan worden ingericht. Het is mijn voornemen, zoodra daarvoor tijd beschikbaar is en wij over de daarvoor noodige gelden zullen kunnen beschikken, dit onderwerp op zulk een voet hier aan de orde te stellen, dat ons land niet langer leentjebuurling bij het buitenland zal behoeven te spelen. Dat er op dit oogenblik in afwachting daarvan wel eenigszins beteekenende wijzigingen zouden zijn aan te brengen, komt mij voor onjuist te

zijn. Men kan bij een zoo gebrekkige inrichting als wij hebben niet door het aanbrengen van eene enkele verbetering den toestand redden, ook zelfs niet dragelijker maken.

Nu heeft de geachte afgevaardigde gezegd dat het gaan naar het buitenland dan toch groote bezwaren oplevert. Ik kan hem dat niet toestemmen.

Jarenlang is men voor allerlei vakken, waarin hoogere ontwikkeling gezocht werd en waar die hier niet te vinden was, de grenzen overgetogen. Voor het hooger landbouw-onderricht geschiedt dat bijna altoos. Wanneer men zich nu afvraagt wat de meerdere kosten daarvan zijn, dan bestaan die, om zich naar een Duitsche academie te begeven in plaats van naar een Hollandsche, hierin, dat men tweemaal een kaartje te betalen heeft van hier naar de plaats, waar de academie gevestigd is, terwijl de kosten aan die academie in den regel niet alleen niet grooter zijn dan het verblijf aan een Hollandsche academie, maar het verblijf aan een Duitsche academie in den regel goedkooper uitvalt, zoodat men zeer dikwijls niet alleen het kaartje heen en terug uitspaart maar zelfs iets overhoudt. Intusschen — ik leg hierop zekeren nadruk — neemt dit niets weg van den eisch der noodzakelijkheid om, zoo spoedig als het kan deze zaak op goeden voet te regelen. Maar, zooals ik gisteren reeds opmerkte, wanneer wij aan hoofdstuk V gekomen zijn, dan treedt men op met de vraag naar een spoedige regeling van verschillende onderwerpen en men schuift alles weer in het werkplan in. Er is toch een zekere grens aan de werkkraft van een Departement.

De heer van Nispen tot Sevenaer: Ik had zoo even gezegd, dat ik meende, dat eenige bezwaren waren verbonden aan de opvolging van den raad van den heer Minister, aan studenten om naar het buitenland te gaan.

Ik meen inderdaad, dat dit nog het geval is. De studie-

tijd in het buitenland is en blijft altijd een toevoeging aan den studietijd hier te lande, en ik geloof, dat men gemakkelijker de studie aan dezelfde Universiteit voortzet en afmaakt, dan dit te doen aan een andere, waar men komt in een geheel andere omgeving, waar men beginnen moet zich geheel en al van de wijze waarop daar onderwezen wordt op de hoogte te stellen.

Daarbij heb ik doen uitkomen, dat ik dergelijken raad niet gaarne van den Minister hoor, omdat ik niet gaarne zie, dat de regeering zegt, gelijk in de Memorie van Beantwoording te lezen staat, dat de studenten maar naar het buitenland moeten gaan als het onderwijs hier onvoldoende is.

Ik erken dat thans, na de mondelinge toelichting van den heer Minister, een geheel ander licht over dien raad opgegaan is. De Minister zeide toch, dat hij inziet dat de toestand van de Hoogeschool te Utrecht lang niet bevredigend is en daarin verbetering moet worden gebracht.

Ik hoop echter, dat hetgeen waarop ik, subsidiair aangedrongen heb, namelijk betere bezoldiging en uitbreiding van het personeel, zoo spoedig mogelijk zal ter hand genomen worden.

De Minister meent, dat het niet practisch zou zijn over te gaan om verbetering te brengen in het onderwijs, dat daarbij geen baat gevonden zou worden zonder algeheele reorganisatie van het onderwijs.

Ik meen op dit punt met den heer Minister van meening te moeten verschillen, want als de studenten den raad van den heer Minister opvolgen om naar het buitenland te gaan en hier examen te doen, wanneer de Minister verbetering verwacht, dan hebben wij toch ook alleen te doen met een verbetering van onderwijs zonder dat daarmee een algeheele reorganisatie gepaard gaat.

Gelukkig blijkt mij, dat ik de uitdrukking „te zijner tijd”

wat te pessimistisch heb opgevat en dat Zijn Excellentie niet voornemens is het nemen van maatregelen lang uit te stellen.

Ik hoop, mijnheer de Voorzitter, dat de Minister spoedig den tijd moge vinden, ons voorstellen daartoe strekkende te doen toekomen.

Tot zoover het Kamerverslag.

De volksvertegenwoordiger van Nispentot Sevenaer heeft het eigenlijke doel van zijn streven voorbijgezien. De geachte afgevaardigde toch sprak meer in het belang*) van den candidaat-tandarts dan in dat van het volk, dat hem afvaardigde.

Het struikelblok, waarover eenige tandheelkundige examinatoren niet gestruikeld maar heengestapt zijn, is ook voor den heer van Nispentot Sevenaer een voorwerp des aanstoots geweest; doch ook door hem onaangetast gelaten, het voorbeeld volgende der bedoelde examinatoren.

Met struikelblok wordt hier bedoeld het zoogenaamde billijkheidsgevoel van een of meer tandheelkundige examinatoren, want dat de wet en het tandheelkundig onderwijs hier te lande een verbeterd practisch examen in den weg zou staan is gebleken onjuist te zijn. Ook de heer van Nispentot Sevenaer wil niet tornen aan de theorie, dat de exameneischen niet afhankelijk moeten zijn van het onderwijs, maar dat omgekeerd het examen de richting en het peil van het onderwijs moeten aangeven. Maar het billijkheidsgevoel tegenover den candidaat-tandarts, ziet u, daar zit de kneep.

Is het echter billijk tegenover het publiek, dusdanige tandartsen te scheppen, die een diploma met een rijkscontrole-stempel „aalmoes” ontvangen.

*) Het is zeer de vraag of het werkelijk belang van den aanstaanden tandarts gebaat wordt door een verlicht (minder gewichtig) examen.

En behoort dat billijkheidsgevoel juist genomen niet met het woord medelijden bestempeld te worden.

Ja, als er nog sprake was, dat er direct gebrek aan tandheelkundigen bestond, dan zou ook het publiek eenigszins gebaat kunnen zijn, zij 't dan ook met onvolmaakte tandheelkundige hulp. Wel werd, nog niet lang geleden, door het N. T. Genootschap de opmerking geuit, dat er een steeds dringender behoefte aan goede tandheelkundigen ontstaat. Hiermede kan en is evenwel niet anders bedoeld, dan dat er reeds genoeg „niet goede” onder de collega's voorkomen.

Men zij dus inderdaad billijk tegenover het publiek, dat pas in de laatste plaats slachtoffer mag worden.

Hulde aan den Minister K u y p e r, die blijkbaar het door mij ingenomen standpunt inneemt en den eens door het Genootschap gegeven raad onderschrijft, totdat hij geld en gelegenheid tot betere opleiding hier te lande verstrekken kan.

Het recept van het Genootschap schijnt in den smaak te vallen, nochtans spreek ik de hoop uit, dat de Minister niet te lang wachte met zijne therapie, opdat men zich niet langer aan den ziekelijken toestand behoeve te ergeren.

Zij, die om de een of andere reden het onderwijs aan een buitenlandsche hoogeschool niet kunnen volgen, zullen beter doen èn in hun eigen èn in het algemeen belang zich van tandheelkunde te speenen, dus een beroep te kiezen, dat binnen de vaderlandsche grenzen geleerd kan worden.

Wel meent de afgevaardigde van N i s p e n t o t S e v e n a e r, dat het bezoeken van een buitenlandsche universiteit wat bezwaarlijk is, omdat dergelijke studie altijd een toevoeging is en blijft van een studietijd hier te lande. Echter is het onderwijs van a tot z in ons land zoodanig geregeld, dat in gemoede kan aangeraden worden den geheelen studietijd in het buitenland te volbrengen.

Waar in het parlement de premier zelf, als zijne overtui-

ging uitspreekt: „in ons land is de opleiding in de tandheekunde niet alleen onvolledig en onvoldoende, maar laat zelfs alles te wenschen over,” daar durf ook ik den zooveen gegeven raad geven en verdedigen.

Dat er op dit oogenblik in afwachting van goed onderwijs wel eenigszins beteekenende wijzigingen zouden zijn aan te brengen komt ook den Minister onjuist voor. Terecht zegt zijne Excellentie, dat bij een zoo gebrekkige inrichting als wij hebben, niet door het aanbrengen van een enkele verbetering den toestand te redden zelfs niet dragelijk te maken is.

Deze woorden juich ik van harte toe. Weg met lap- en schippertjesmiddelen. Den heer van Nispentot Sevenaer kan ik niet toegeven, dat desnoods met een betere bezoldiging van den lector en van de assistenten in den toestand iets te verbeteren valt.

Ik houd mij overtuigd, dat een vermeerdering van honorarium der onderwijskrachten niet in staat zou zijn meer en vooral beter onderwijs te brengen. In dezen geest heb ik mij op tandheekkundige vergaderingen reeds geuit en steeds geopponeerd tegen het aanvragen (vanwege het Ned. Tand. Genootschap) van verhooging der honoraria van lector en assistenten.

Het statistiekje door den Heer van Nispentot Sevenaer gemaakt, waaruit blijkt dat slechts 22% van de zich gemeld hebbende kandidaten voldoende examenen aflegden is van weinig waarde.

Is er wel rekening gehouden bij het maken dier statistiek hoevele malen dezelfde candidaat examen aflegde, alvorens tot de 22% geslaagden te behooren?

En hoevelen van die 22% geslaagden hunne opleiding in 't buitenland 't zij geheel of gedeeltelijk ontvangen hebben. Maar aangenomen dat het getal 22 ongeveer juist is,

dan nog ligt in die cijfers een aanklacht tegen de examencommissie, die het met haar billijkheidsgevoel niet verder dan tot die 22 % heeft kunnen brengen, niettegenstaande het door haar geschapen verband van examen met onderwijs. Arme studenten!

Men zou mij kunnen toevoegen: gij vergeet dat de examencommissie niet zelf hare candidaten kiest en dus onverantwoordelijk moet gesteld worden voor beslist domme candidaten, maar hoe wil de examencommissie uitmaken waar domheid begint en waar het onderwijs geeindigd is. Die grenzen zijn bij onzen toestand niet scherp te trekken.

Van een der assistenten vernam ik dat de examencommissie al bijzonder weinig doet om op de hoogte te komen van hetgeen werkelijk nog onderwezen wordt, dat zelfs het levende materiaal ten dienste van het examen, niet van die kwaliteit is als het zijn kon, indien er een betere verstandhouding zou bestaan en indien er meer overleg gepleegd zou worden met de assistenten, die toch, om voor de hand liggende redenen, met het patiëntenmateriaal het beste op de hoogte zijn. Er zouden veel betere en geschiktere, den candidaten onbekende patiënten te kiezen zijn. Zooals het examen nu afgenomen wordt (dit is ook des assistents meening) lijkt het een gemakkelijke bezigheid, terwijl het inderdaad toch ook voor de examinatoren een inspannend werk diende te zijn.

Er moet verandering komen.

De ongelukkige productie van tandartsen, waarvan de examinatoren de overtuiging hebben dat zij niet voldoende bekwaam zijn, dient op te houden. De maat is reeds meer dan vol.

Nu van regeeringszijde openlijk mijne meeningen (reeds geuit toen ik de examenkwestie hier te lande aan de orde stelde) beaamd worden, nu dient ook de examencommissie

eenstemmig in haar optreden te worden. En hij, die op geen betere gronden dan de tot nu toe gekende, minderwaardige eischen wenscht te blijven stellen zou stellig het publiek belang dienen met zich terug te trekken. Medelijden en filantropie zijn zeer mooie eigenschappen maar toch geen begrippen, die bij een examiner den hoofdrol mogen spelen. Nog heb ik alle hoop, dat de tegenwoordige examinatoren gelijkgezind de nieuwe richting zullen inslaan; nog vertrouw ik, dat op hen niet van toepassing zal worden het volgende Heine nageschreven versje:

Ich kenne die Weise, ich kenne den Text
Ich kenne auch die Verfasser
Ich weiss, sie tranken heimlich Wein
Und predigten öffentlich Wasser.

Januari 1905.

L. FRANK.
